

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 281 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Projektas) siekiama peržiūrėti taikomų sankcijų pagrįstumą, proporcingumą ir veiksmingumą, numatant proporcingą atsakomybę už asmenų neteisėtas veikas, teisės aktuose nustatytų reikalavimų ar sąlygų nesilaikymą. Didinti atsakomybę už pažeidimus, kurie daro žalą valstybei ir visuomenei, kad atliktų atgrasymo funkciją.

Siūlomi pakeitimai teikiami atsižvelgus ir į EBPO rekomendacijas Lietuvai, kuriose nurodoma, kad administracinės baudos už aplinkosauginius nusižengimus ir teisės aktuose nustatytų reikalavimų nesilaikymą turėtų būti didinamos taip pasiekiant atgrasomąjį poveikį.

Tai, kad atgrasymo funkcija neatlieka savo funkcijos, patvirtina ir kontrolės rezultatai apie nustatytus pažeidimus ir taikytas baudas per pastaruosius kelis metus. Atsižvelgus į tai, siūlomi ANK 281 straipsnio, pagal kurį nustatytų pažeidimų skaičius nemažėja, pakeitimai.

Atsižvelgus į baudų dydžių nepagrįstumą, jų neatitikimą aplinkai daromai žalai ir nepasiektą tikslą – atgrasyti nuo pažeidimų ar sumažinti jų skaičių, keičiamas ANK 281 straipsnis, siekiant geresnės pažeidimų prevencijos, sukuriant atgrasančią sankcijų sistemą fiziniams asmenims už šiame straipsnyje nustatytus nusižengimus. Projektu siūloma didinti baudos dydį už želdinių naikinimą, nes esamos baudos neįtakoja nusižengimų skaičiaus mažėjimo. 2018 – 2021 m. įvykdytas panašus skaičius saugotinių želdinių – visuomenės turto – naikinimo atvejų (apie 130 atvejų per metus). Vertinant pažeidimų statistiką, neteisėtas saugotinių želdinių naikinimas, už kurį ANK 281 straipsnio 1 dalis numato nuo 60 iki 300 eurų baudą, 2021 m. lyginant su 2020 m. išaugo 10 %, tokia tendencija ir ANK 281 straipsnio 2 dalyje nustatytu kitų (nesaugotinių) želdinių naikinimo atveju. Želdynų įstatymu nustatytas reguliavimas galioja nuo 2008 m., todėl tikėtina, kad nusižengimus darantys asmenys žino apie želdinių išsaugojimui keliamus reikalavimus ir prievolę saugotinių želdinių šalinimui gauti leidimą. Remiantis turimais duomenimis manoma, kad didelė dalis nusižengimų daroma ne dėl nežinojimo, o dėl per mažo baudos dydžio, todėl kol baudos nepakankamai didelės ir neatitinkančios esamos ekonominės situacijos, asmenų, pasirenkančių susimokėti baudą, užuot kreipusis leidimo želdinio šalinimui, nemažėja. Siekiant mažinti nusižengimų skaičių, siūloma baudos dydį už šį pažeidimą priartinti prie ANK nustatytos baudos už tyčinį turto sunaikinimą dydžio. Projektu siūloma tris kartus didinti baudų dydį už neteisėtą saugotinių medžių sunaikinimą ir du kartus didinti baudos dydį už kitų (nesaugotinių) medžių sunaikinimą.

Projektu taip pat siūloma diferencijuoti atsakomybę pagal želdinių ekologinę vertę ir žalą aplinkai, patiriamą juos sunaikinus. Tuo tikslu siūloma didinti baudą už medžių sunaikinimą, o už kitų želdinių – krūmų, lianų sunaikinimą baudos dydžio keisti nesiūloma. Šis pakeitimas argumentuojamas tuo, kad prarandama medžių ekologinė vertė ir atkūrimo vertė sunaikinimo atveju yra ženkliai didesnė lyginant su kitų želdinių (krūmų, lianų) verte.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai;

Įstatymo projekto iniciatorius – Lietuvos Respublikos Seimo narė Aistė Gedvilienė.

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

ANK 281 straipsnio 1 ir 2 dalys nustato baudas už saugotinių ir kitų želdinių neteisėtą naikinimą. Šiuo metu nustatytas baudos dydis nepriklauso nuo to, ar sunaikinamas medis, ar krūmas ir yra tokio pat dydžio.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma ANK 281 straipsnio 1 ir 2 dalių pakeitimu diferencijuoti ir didinti baudų dydį – bauda didinama už medžių sunaikinimą, o už kitų želdinių – krūmų, lianų sunaikinimą baudos dydžio keisti nesiūloma. Šis pakeitimas argumentuojamas tuo, kad prarandama medžių ekologinė vertė ir atkūrimo vertė sunaikinimo atveju yra didesnė lyginant su kitų želdinių (krūmų, lianų) verte. Siekiant mažinti nusižengimų skaičių, siūloma maksimalų baudos dydį už šį pažeidimą priartinti prie maksimalaus baudos dydžio, taikomo už tyčinio turto sunaikinimą, viršutinės ribos, kuri ANK šiuo metu yra 750 eurų. Siūloma tris kartus didinti baudų dydį už neteisėtą saugotinių medžių sunaikinimą ir du kartus didinti baudos dydį už kitų medžių neteisėtą sunaikinimą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Projektą bus nustatytos tinkamos ir proporcingos sankcijos už teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir sąlygų nesilaikymą, diferencijuojamos sankcijos pagal žalą aplinkai ir visuomenei.

Priimtas įstatymo pakeitimas dėl atsakomybės už neteisėtą želdynų naikinimą teigiamai atsiliieptų visuomenei ir prisidėtų prie bioįvairovės – saugotinių želdinių išsaugojimo.

Kuo greičiau bus priimti šie pakeitimai, tuo greičiau bus gautas siektinas efektas, sumažės nusižengimų, dėl kurių daroma žala visuomenei, skaičius. Medis atlieka daugiafunkcinę paskirtį – visuomenei teikia naudą ir pasitenkinimą, mažina dėl klimato kaitos daugėjančių aukštos temperatūros dienų poveikį urbanizuotose vietovėse, suteikia pavėsį ir užuovėją, taip pat sugeria CO₂ ir sulaiko dulkes, yra kitų gyvų organizmų buveinė.

Nenustačius tinkamo teisinio reguliavimo – baudos išliks neveiksmingos ir neproporcingos padarytam nusižengimui, o tai sąlygos nusižengimų skaičiaus augimą, administravimo ir kontrolės sąnaudų didėjimą, taip pat miesto ekosistemų praradimą.

Kadangi Projekto tikslas prevencinis, todėl pakeitimų įgyvendinimas nesiekiamas su papildomomis įplaukomis, priešingai – jos turėtų mažėti mažėjant nusižengimų skaičiui.

Socialinę naudą gautų tie, kurie atsakingai naudojasi gamtos teikiamomis gėrybėmis ir paslaugomis – švaresniu oru, bioįvairove.

Poveikis ekonomikai bus teigiamas, nes skatins plėtoti verslą, mažinant neigiamą poveikį aplinkai, pasinaudojant gamtos teikiamomis paslaugomis.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsiliieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Verslo sąlygoms ir jo plėtrai priimtas įstatymas neigiamos įtakos neturės, kadangi baudos dydis už pažeidimą numatytas tik už neteisėtas veikas, teisės aktuose jau įtvirtintų reikalavimų ir sąlygų pažeidimus, kuriais daroma žala aplinkai ir visuomenei. Šis teisės aktas nustato atsakomybę už kituose teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų nesilaikymą ar sąlygų nevykdymą.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kitų teisės aktų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Projekte nepateikiama sąvokų ir nėra sąvokas įvardijančių terminų, todėl Projektas nevertintinas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Nereikės įgyvendinamųjų teisės aktų priimti.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Papildomų lėšų įstatymams įgyvendinti nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

16. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Aplinkos apsauga“, „aplinka“, „augalas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.